

Jan Art en Luc François (red.), *Docendo discimus. Liber amicorum Romain Van Eenoo*, 2 dln., Gent, Academia Press, 1999, 1146 pp., ill., ISBN 90-382-0188-5.

Bij het bereiken van het emeritaat hebben collega's, vrienden en oud-leerlingen van Romain Van Eenoo, gewoon hoogleraar Nieuwste Geschiedenis aan de rijksuniversiteit in Gent, zoals gebruikelijk is, een *liber amicorum* aangeboden. Enigszins ongebruikelijk is de omvang van het vriendenboek, maar liefst 1146 bladzijden met 63 bijdragen verdeeld over twee delen.

De grote verscheidenheid aan bijdragen weerspiegelt de brede historische belangstelling van Van Eenoo en laat ook zien op welke terreinen hij door zijn onderwijs het historisch onderzoek bevorderd heeft. Want, zoals de titel van het *liber amicorum* aangeeft, leert niet alleen de docent door te onderwijzen, ook de leerlingen winnen uiteindelijk bij dat leerproces.

De activiteiten van Van Eenoo zijn velerlei geweest, maar in de inleiding, waarin Jan Art en Luc François een portret van Van Eenoo schetsen, geven zij hun portret de titel *een tussenstand* mee. Wij mogen nog wel één en ander van zijn hand verwachten. De twee delen omvatten de volgende rubrieken: *archieven en bronnenstudies, historiografie, internationale betrekkingen, pers, Vlaamse beweging, nationale politiek, regionale geschiedenis, groepen* en ten slotte *figuren*. Op al deze terreinen heeft Van Eenoo zelf grote activiteiten ontplooid en heeft hij bovenal zijn leerlingen tot onderzoek aangezet. De geschiedenis van de pers, de buitenlandse politiek, de regionale geschiedenis (West-Vlaanderen) en de historiografie hebben daarbij wel zijn bijzondere aandacht.

Het heeft weinig zin hier alle 63 bijdragen de revue te laten passeren. Wij beperken ons, gezien ook de aard van het tijdschrift, tot een aantal bijdragen waarin de geschiedenis van de Vlaamse beweging aan de orde komt. Dat zijn er in ieder geval meer dan de vijf bijdragen die onder de rubriek Vlaamse beweging vallen.

In de genoemde rubriek schrijft Nele Bracke over *Gender en Vlaams-nationalisme tijdens het Interbellum en de Tweede Wereldoorlog*. In deze bijdrage komen de rolpatronen van mannen en vrouwen in de Vlaams-nationalistische organisaties aan de orde. De invloed van de vrouwen daarin is marginaal geweest ondanks een aantal eigen organisaties en een paar opvallende vrouwen met leidinggevende functies. Politieke macht hebben zij niet gehad en zij hebben ook geen centrale rol bij de besluitvorming gespeeld. Het zal overigens in andere politieke organisaties niet anders geweest zijn. Een meer uitgebreide versie van deze bijdrage is te vinden in de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*.

Wouter Raes behandelt uitvoerig de lotgevallen en ideeën van Roger Soenen en Jan De Roeck. Deze twee Vlaams-nationalistische artsen hielden zich ook met eugenetica en rassentheorievorming bezig.

Maria De Waele beschrijft in haar bijdrage *Nous demandons la silence à ce sujet*, de activiteiten van de uitgeweken Belgische regering tijdens de Eerste Wereldoorlog met betrekking tot de beeldvorming in het buitenland over de Vlaamse kwestie. Veel aandacht kreeg de voorlichting via de gezantschappen en de pers om te voorkomen dat de Vlaamse kwestie verbonden zou raken met de door Wilson verkondigde gedachten over het zelfbeschikkingsrecht. Ook moest natuurlijk weerwerk geboden worden tegenover zaken als het activisme, de bestuurlijke scheiding, het uitroepen van de zelfstandigheid van Vlaanderen en de vernederlandsing van de Gentse universiteit. Een interessante studie over enerzijds de vrije nieuwsgaring en anderzijds de rol van persvoorlichting door de overheid.

Bruno De Wever snijdt een historiografisch onderwerp aan in zijn *Van wierook tot gaslucht. De beeldvorming over de Vlaams-nationalistische collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Vlaamse historiografie*. Uitvoerig laat hij niet alleen de conciliante geschiedschrijving na 1945 zien, maar verklaart hij deze ook. Tegelijk komt ook de ommekeer in de jaren zeventig aan de orde. Een nieuwe generatie

komt tot een veel kritischer oordeel over de idealen en activiteiten van personen en partijen in de jaren dertig en de Tweede Wereldoorlog. Het is een proces dat, hij wijst daar ook op, ook in Nederland aantoonbaar is. In de jaren zeventig komt het vooral door de publicaties van Lou de Jong geschapen beeld van goede en foute landgenoten en daarbij het beeld dat de overgrote meerderheid natuurlijk goed geweest zou zijn onder vuur te liggen. Er zijn nogal wat nuanceringsaanbrengen. Ludo Valcke behandelt ten slotte twee welgestelde Vlaams voelende edellieden uit het negentiende-eeuwse Gent, Philip Blommaert en Jules de Saint-Genois. Op zich al opvallend omdat de adel nu niet zo sterk vertegenwoordigd was en is in het Vlaamsgezinde milieu.

In de andere rubrieken, zoals *pers*, vinden we ook interessante informatie over de Vlaamse beweging. Dit is het geval in Lode Wils' bijdrage over het Brusselse dagblad *Het Vlaamsche Volk* in de jaren 1894-1898. In het Brusselse blad, dat aanvankelijk sterk daensistisch was (Hector Plancquaert) en waar later Joris Helleputte een grote inbreng in had, ontmoetten Vlaamse beweging en christendemocratie elkaar en het blad heeft zeker bepaalde standorganisaties in een meer Vlaamse richting gebracht. Hendrik Strijpens' bijdrage *1881: Een vriend der Waarheid? Een andere kijk op het basisdocument voor de geschiedschrijving van het Belgische socialisme en de Vlaamse beweging*, levert gegevens op over de betrekkingen tussen Brussel en Gent, over Lucien Jottrand en zijn denkbeelden over vrijhandel, chartisme en socialisme. Het artikel van Jens Vermeersch over Blankenberge in de negentiende eeuw geeft inzicht in de spanningen tussen katholieken en liberalen en geeft tegelijk weer hoe er in die plaats een progressief liberale Nederlandstalige pers werkte.

Er is nog veel meer interessants te vermelden ook buiten het terrein van de Vlaamse beweging. Ik noem nog Emiel Lamberts' bijdrage over de Zwarte Internationale, een rooms-katholieke organisatie om het pauselijk en kerkelijk gezag in de jaren 1870-1880 te versterken. Rome was gevallen en in Duitsland was er de *Kulturkampf*. Een organisatie waarin de Gentse textielabrikant Joseph de Hemptinne een rol speelde. Frans-Jos Verdoodts bijdrage over de bisschopsbenoeringen in België laat zien hoe tussen 1894 en 1906 in feite het hele corps van bisschoppen vernieuwd werd en wel in conservatieve zin. Vermoedelijk uit vrees voor het daensisme en het door het algemeen kiesrecht snel in betekenis toenemende socialisme. Ontwikkelingen die natuurlijk ook weer hun invloed op de Vlaamse beweging zouden hebben.

Tot slot dient vermeld te worden dat het eerste deel een bibliografie van het werk van Van Eenoo bevat en dat het de moeite loont om in deze omvangrijke en veelzijdige publicatie te grasduinen.

PIETER VAN HEES
PROF. RITZEMA BOSLAAN 95, NL-3571 CP UTRECHT